

Gyógyfürdőink, ahol Csáth Géza – azaz dr. Brenner József – mint fürdőorvos dolgozott

– ahogy a képes levelezőlapok és fürdőpoharak emléküket megőrizték

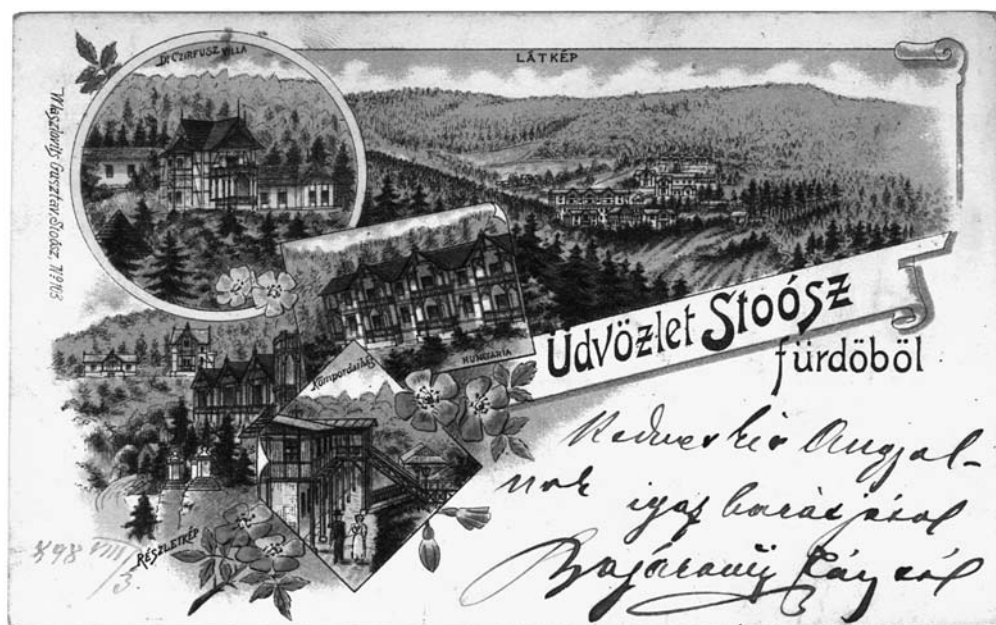
E kis cikk és „képriport” ötletét Görgényi Frigyes „Mert ez itt egy divatos nyári fürdő” című írása (*Reuma-Ino* 2007/2) adta, amiben Csáth Géza, azaz dr. Brenner József fürdőorvosi pályafutását ismerteti. A képi dokumentáció összeállítását pedig képeslevelezőlap-gyűjteményem korabeli képeslapjai és az évtizedek során összegyűjtött gyógyfürdőemlékek között található fürdőpoharak tették lehetővé.

Egy sajnálatosan rövid, 1911-től 1914-ig terjedő időszak nyári fürdőorvosi helyszíneit mutatom be. Az egyes gyógyfürdők ismertetése során csak a legfontosabbnak vélt adatok közreadására igyekszem szorítkozni, a képanyagot pedig úgy állítottam össze, hogy a bemutatott képeslapok között ne szerepeljenek olyanok, amelyek Csiffáry Gabriella *Régi magyar fürdővilág* című (Helikon Kiadó, Budapest, 2004), gazdagon illusztrált, szép könyvében megtalálhatók.

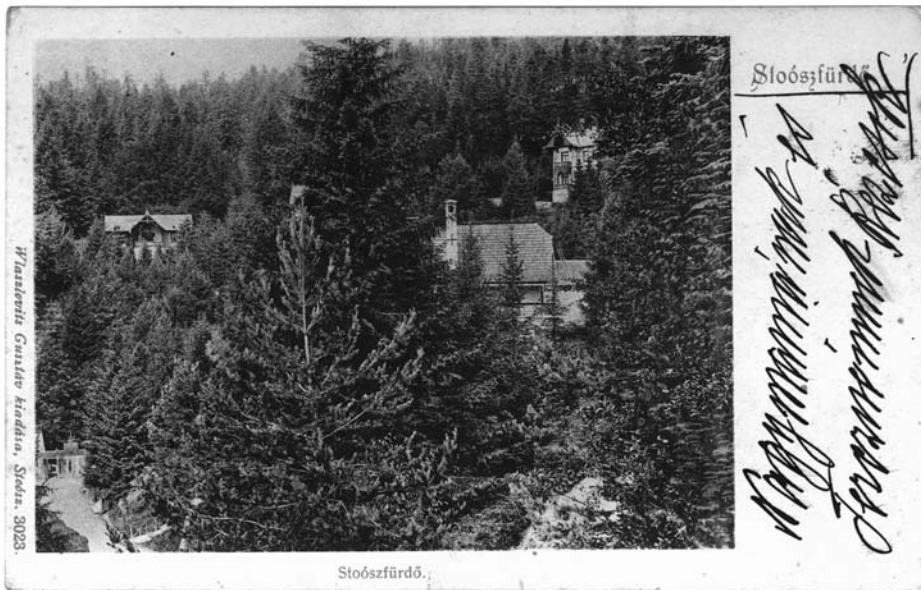
Brenner József 1911-ben Stószfürdőn (a korabeli írásmód szerint Stoósz) váltalt állást. A ma Szlovákiához tartozó nagyközség, Stósz, a hajdani Abaúj-Torna vármegye Cserhádi járásában, Kassától 36 km-re nyugatra található. Stószfür-

dő a községtől 5 kilométerre, 632 m magasan fekvő, a havasok lábánál, dús fenyvesek ölében meghúzódó klimatikus gyógyhely. Gyanús illóolajokkal telített balzsamos levegőjét elsősorban idegbántalmak, légzőszervi megbetegedések és szilikózis ellen javallják. A valaha részvénytársaság tulajdonában lévő fürdőtelep hét lakóházból (110 szoba) és néhány magán-villából állt. Jól berendezett hidegvízgyógyintézete és környezetének különleges szépsége miatt Brenner korában kedvelt fürdő- és üdülőhelynek számított.

Az 1. képen Stószfürdő panorámáját és néhány nevezetes épületét („Hungaria”, „Kompordai ház”, „Dr. Czirfusz villa”) öt képben megörökítő „mozaik”-lap látható „Üdvözet Stoósz fürdőből” felirattal. A XIX. század végén készült kőnyomatos lapot, 1898. augusz-

1. kép

2. kép

3. kép

tus 3-án adták fel. A 2. kép a fenyvesekben fekvő üdülőtelep egy vadregényes részletét tárja elénk (hasonlóan a bemutatásra kerülő további képeslapokhoz, fénynyomásos eljárással készült, a rajta lévő bélyeget 1910. VII. 1-jén pecsételték le, a pecséten „Stószfürdő”, a lapon „Stooszfürdő” olvasható).

Egy korabeli stószfürdői emléktárgyat, ivópoharat mutatok be a 3. képen (9,7 cm magas

lapos préselt üvegpohár, úgynevezett útipohár „STOOSZI EMLÉK” felirattal).

A fürdőorvosi ténykedés második állomása 1912 nyarán Stubnyafürdő, az egykori Turóc vármegye Stubnyafürdői járásának a székhelye volt. A ma Szlovákiában található kisközség Turócszentmártontól 28 km-re délre fekszik. Eredeti neve Lehota volt, később fürdőhelyé vált, és a közeli Alsóstubnyáról Stub-

4. kép

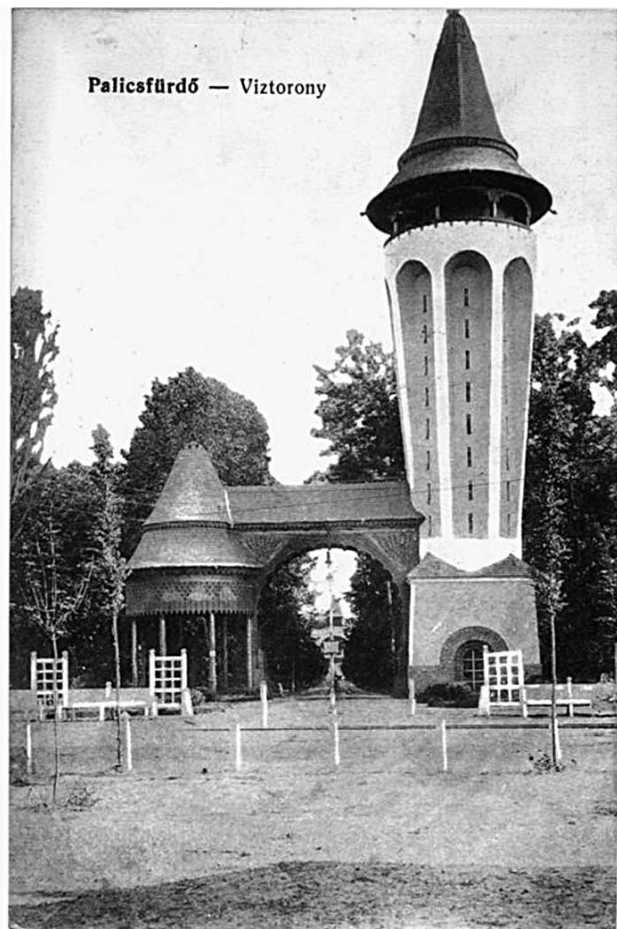
5. kép

nyafürdő lett a neve. A mai szlovákiai útkönyvekben Turócteplic néven találhatjuk meg. A tengerszint felett 518 m magasságban, „kies vidéken” fekvő fürdőtelep hévizeit már a XIII. században is használták. A fürdő 1553-tól 1949-ig Kőrmöcbánya tulajdona volt. Hat hőforrása biztosította a 42–48 °C között ingadozó hőmérsékletű „tisza hévvizet”, amit közös fürdés céljaira nagy medencékben gyűjtöttek össze, de volt kádfürdője és uszodája is. A vendégek elhelyezésére több épületben mintegy 200 szoba állt rendelkezésre. Egy múlt század eleji reklám az alábbiak szerint népszerűsíti: „Természetes meleg kénforrások kőszvény, csúsz és hűdés ellen javalva. Hidegvíz-gyógyintézet. Légkúra a fenyvesekben.”

A 4. kép Stubnyafürdő egyik fürdőcsarnokát mutatja (a lapon „Stubnya-fürdő”, az 1905-ös postai bélyegzőn „Stubnyafürdő” olvasható). Az 5. képen látható, 1917. június 20-án feladott képeslap a fürdő híres parkjának egy „élettel teli” részletét örökíti meg.

Az 1913-as fürdőidény négy hónapjára szülővárosa, a régi Bács-Bodrog vármegyében lévő, Szabadkához közeli Palics bízta meg „ dr. Brenner József gyakorló orvost” a fürdőorvosi teendők ellátásával. A ma Szerbiához tartozó Palicsfürdő Szegedtől délre, Szabadkától 10–12 km-re keletre található, s mintegy 170 éves múltra tekint vissza. Már a XIX. és XX. század fordulóján kiváló nyaraló és gyógyfürdő volt. A 7 km hosszú, alkalikus gyógyvizű Palicsi-tó partján az első szállodát 1853-ban építették, 1897-ben pedig már „villamos száguld” Szabadka és Palicsfürdő között. A Szabadka város tulajdonában lévő fürdő a millennium idejére igazi monarchiabeli fürdőváros lett. A korabeli ismertető szerint vizét „leginkább görvélykór, csúsz, kőszvény ellen” hasz-

nálták sikerrel. A tó vizében két tükörfürdőt és egy sárfürdőt alakítottak ki, de volt kádfürdője is. A Női strand a fürdő szimbólumává vált, a cölöpökre épült gyönyörű faépület máig elkülönített fürdőhelynek számít (természetesen van külön strand a férfiak számára is). Az ugyancsak a fürdő jelképének tekinthető Víztorony a nyaralóhely kapuja és egyben villamosmegálló is. A jellegzetes építményt egy 1912-ben feladott képes levelezőlapon (6. kép) mutatom be.

6. kép

A térszene és a korzó hangulata Kosztolányit is rabul ejtette. A következő oldalon látható 7. kép a Palicsi-tó mozgalmas életét egy 1904 májusában postára tett képes levelezőlappal szemlélteti, a háttérben jól láthatók a tóparti korzó szép épületei.

A rövid fürdőorvosi pálya negyedik, egyszersmind utolsó helyszíne a hajdani Háromszék vármegye Miklósvári járásában lévő (ma Romániához tartozó) erdélyi Előpatak volt. Sepsiszentgyörgytől 15 km-re nyugatra található. A fürdőtelepet 1772-ben Nemes János

7. kép

háromszéki főkapitány kezdte építeni. A szinte folyamatos és tervszerű bővítés, fejlesztés eredményeként a 624 m magasságban fekvő fürdőhely a XIX. század végére Erdély egyik legszebb és legjobban felszerelt fürdője lett. Nagy elismerést és megtiszteltetést jelentett Előpatak számára, hogy 1875 nyárutóján ott-hont adhatott a hazai természettudományos élet egyik legjelentősebb eseményének, a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XVIII. Nagygyűlésének. A regisztrált résztvevők száma 508 volt, a tudományos ülésen 24 előadás hangzott el. A megjelentek megfelelő elhelyezése és ellátása, az előadások megtartására alkalmas helyszín biztosítása kellő adottságok nélkül nem lett volna megoldható. A fürdő XIX. századi hírnevét és rangját József főherceg 1883-as látogatása is jelzi. Számos szép épületében hatszáz vendégszoba állt az évente átlagosan 1500 fürdővendég rendelkezésére. A megyei birtokosokból ala-

kult szövetkezet tulajdonában lévő fürdő legjelentékenyebb forrásai közül említést érdemel a Főkút (vizét Európa vasban leggazdagabb vizeként tartották számon), Anna-kút, Újkút, a József-forrás és a Svájci forrás, fürdői közül a Nemes-féle melegfürdő, a Károly-fürdő és a Lobogó hidegfürdő. A vizeket ivásra és fürdésre egyaránt használták. Nagy gonddal kialakított parkjában teke- és tenispályák, ivópavilonok épültek, csónakázató is létesült. Forrásvizeiből évente 500 000 palackot adtak el, fogyasztásukat elsősorban ideg- és gyomorbetegségek esetén ajánlották.

8. kép

9. kép

10. kép

11. kép

A 8. képen egy „Előpatak-fürdő” feliratú, 1911 májusában feladott képeslapon az Újkút látható a főszécsény egy részletével, a 9. képen hasonló korú, de csupán „Előpatak” feliratú lapon pedig a fürdőtelep egyik legszebb épülete, a Gidófalvy villa.

Végezetül egy színes zománcképpel díszített, 12 cm magas, füles üvegpoharat mutatok be. A kép alján „Előpatak”, felső részén „Gidófalvy-villa” olvasható (10. kép). Ugyanazt a szép, jellegzetes épületet ábrázolja tehát, mint a képes levelezőlap a 9. képen. Nem érdektelen a pohár füle mellett felfedezhető „mérce” sem. Az 50 grammos léptékekkel 300 grammig haladó halvány skála egyértelműen jelzi, hogy a szép emlékpohár „fürdőkúra-pohár” volt (11. kép).

Mint tudjuk, 1914 augusztusában az I. világháború eseményei döntő változást hoztak Brenner József életében. A kényszerű hadiszolgálat véglegesen véget vetett fürdőorvosi pályafutásának. Így érthető tehát, hogy a fürdőorvosi ténykedésével kapcsolatos gyógyfürdők ismertetését is be kell fejezmem.

DR. JAKÓ JÁNOS